

19. *Konsten att förankra kunskap*

Konsten att förankra kunskap handlar om en grundläggande pedagogisk princip: att i sin undervisning utgå från det eleverna redan kan. När Eva ställde frågan "Kan ni höra om några av namnen låter likadant i början?" så gjorde hon det utifrån den tron att eleverna kunde höra detta, att de hade förmågan att urskilja språkljud. Det fanns ett gott skäl för att tro detta: hon märkte ju att eleverna talade med varandra och detta visade att de kunde höra sig själva och varandra, kunde höra de språkljud, som man skapade genom sitt tal.

Förmågan att höra språkljud är en tyst kunskap, en kombination av biologisk och kulturell tyst kunskap. Men då Eva skulle undervisa i läsning och skrivning räckte det inte att eleverna hade denna tysta kunskap; i läs- och skrivundervisningen måste eleverna *medvetet* ljuda bokstäver och ord och detta kräver att en har fokalt vetande om de olika ljuden. Frågan "Kan ni höra om några av namnen låter likadant i början?" fungerade som en uppmaning: lyssna efter det första ljudet i namnen! Syftet med denna uppmaning var att eleverna skulle upptäcka sin egen kunskap om språkljuden, att de skulle fokusera tyst kunskap och på så sätt bli medvetna om den och därigenom bli medveten också om existensen av språkljud.

Frågan *Kan ni höra om några av namnen låter likadant i början?* är ett möjlighetsrum. Tre av de ledande faktorerna i dess vägg är *höra*, *namn* och *början*; orden fokuserar elevernas uppmärksamhet: det gäller att lyssna, inte titta; att lyssna på namnen, inte på vad som händer t.ex. i korridoren och att lyssna på början av namnen, inte på slutet på dem. I detta möjlighetsrum finns inre element som kan göra skillnad. Ett par inre element är kunskapselement, nämligen förmågorna att lyssna och att höra. Andra inre element är de olika ljuden i början av namnen. I det möjlighetsrum som skapas av frågan kan ett mönster, en insikt självorganise-

ra sig: eleverna upptäcker att namn kan låta lika eller olika i början: Ja, jag hör att Anna och Anders låter lika och att Anna och Stina låter olika!

Eleverna har en kunskapsgrund i form av tyst kunskap som gör denna upptäckt möjlig: de *kan* höra ljud, de *kan* lyssna och *kan* uppfatta de ljudmönster, som kallas namn – och de *kan* också uppfatta att det finns skillnader mellan hur olika namn låter i början. Det Eva gör är att hon hjälper dem upptäcka att ljudmönstren har en början och att olika namns början kan låta lika eller olika, hon låter dem upptäcka ledande faktorer, sådant som kan göra skillnad – hon låter dem upptäcka själva grunden för språket.

Den nyvunna medvetenheten om att ens eget namn började med ett visst ljud, som man själv och kamraterna kunde framkalla, blev en grundsten för den fortsatta läs- och skrivundervisningen. *Konsten att förankra kunskap* handlar om att finna kunskaper som elevernas lärande kan bygga vidare på, en ankarplats för kunskapen. I detta fall var ankarplatsen elevernas förmåga att uttala språkljuden, men förankringen krävde också att eleverna blev medvetna om sin egen tysta kunskap så att denna medvetenhet kunde bli utgångspunkt för fortsatt lärande. De skulle inte bara helt omedvetet kunna använda språkljuden i talet, utan skulle i fortsättningen medvetet kunna använda dem vid valet av lämpliga bokstäver i skrivandet, använda sig av skillnaderna för att göra skillnad – för att informera.